

בענין תעשה ולא מן העשוי

סוכה דף ט"ז ע"א החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה. פי' משום תעשה ולא מן העשוי, דכשהניח השורה העליונה של הקש לא הניחה לשם סיכוך אלא נתכוין לעשות גדיש, אמר רב הונא לא שנו אלא שאין שם חלל טפח במשך שבעה, אבל יש שם חלל טפח במשך שבעה הרי זה סוכה, ופירש"י כשהניח השורה העליונה היה שם חלל טפח במשך שבעה, והניחה לשם סיכוך, וע"י זה נקרא השורה העליונה סיכוך, וכשחוטט אח"כ אינו אלא כמתקן הדפנות, ובדפנות לא אמרינן תעשה ולא מן העשוי עיי"ש. ועיין ברא"ש שם סי' ל' וז"ל: וכתב רבינו אבי העזרי בשם רבותיו אם הגדיש גדול ולא הניח חלל טפח אלא במשך ז', ושוב חטט בו הרבה ועשה סוכה גדולה אינה כשרה כולה ע"י משך ז', ולא דיינינן ליה כפסל היוצא מן הסוכה, דהא לא מימשכא חדא דופן בהדיה, ואם חטט ד' אמות משני צדדין יותר על החלל, אף החלל פסול, דסכך פסול מן הצד פוסל בד' אמות, ונפסק כן להלכה באורח חיים סי' תרל"ה סעי' א' עיי"ש.

והנה בהאי ענינא דתעשה ולא מן העשוי דנתי כבר בספרי "אור השמש" סי' ה' והעליתי שם דפסול תעשה ולא מן העשוי הוא רק כשעשה כל העשייה בפסול, אבל אם עשה רק מקצתה בפסול והשאר בהכשר כשרה הסוכה, וכמו שאמרו בגמ' לעיל דף י' ע"א הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום וסיכך על גבה פסולה, ואם היה סיכוך הרבה מהם או שקצצן כשרה, ושם בגמ' מחלוקת רב ושמואל דשמואל סבר צריך לנענע דלא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן, ורב סבר דאין צריך לנענע דקציצתן זו היא עשייתן עיי"ש. הרי חזינן דלרב דאמר קציצתן זו היא עשייתן כשרה הסוכה אע"פ שכל ההנחה נשארה כמו שהיתה, והתיקון הוא רק עשייה במקצתה ולא בכולה, וכן בציצית תלאן ולא פסק ראשי חוטין שלהן, היינו כשתלאן היה חוט אחד כפול בארבעה, דאמר רב מפסקן והן כשרין, אע"פ שכל העשייה הגדיל והקשרים נשארו במקודם בלי תיקון, ושמואל דפליג ופוסל, היינו משום דסובר דלא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן, ואין שם

שום עשייה כלל בהשכר הרי חזינן דהפסול תעשה ולא מן העשוי הוא רק אם הוא כולו בפסול, אבל לא במקצתו, ושם הבאנו קושית הגאון ר' אברהם ז"ל מסאכאטשאוו בספרו אבני נזר, מאי שנא דבדין לשמה בעינן כל העשייה לשמה, ואם עשה לשמה רק מקצתה פסול, ובדין דתעשה ולא מן העשוי לא בעינן כל העשייה בהכשר עיי"ש באריכות, ועיין שם עוד שהקשינו על זה ממתני' דדף ט"ו ע"א תקרה שאין עליה מעזיבה, ר' יהודה אומר בית שמאי אומרים מפקפק ונוטל אחת מבינתים, ובית הלל אומרים מפקפק או נוטל אחת מבינתים וכו', בשלמא ב"ה טעמייהו משום תעשה ולא מן העשוי, אי מפקפק עביד ליה מעשה אי נוטל אחת מבינתים עביד ליה מעשה וכו', ופירש"י מפקפק-סותר ומנענע את כולן, פי' וחוזר ומניחן לשם סיכוך, ויש להעיר למה לו לסתור את כולן הא סגי בזה שיסיר רק נסר אחד ולחזור להניחו לשם סיכוך ותתכשר כולה, דהרי עשה מקצת הסיכוך בהכשר, וכן יש להעיר אהא דקאמר נוטל אחת מבינתים פי' ונותן סכך במקומה עיין רש"י ורא"ש, ולמה לו ליתן סכך אחר במקומה אמאי לא יחזור ויניח אותו נסר עצמו לשם סיכוך, דהרי הנסר סכך כשר הוא לר' יהודה אליבא דב"ה, והפסול הוא שהניח לשם בית וכשחוזר ומניחו לשם סיכוך אמאי לא תתכשר, והנחנו שם בצ"ע.

והנה הקושיות האלו גדולות וחזקות הן וראוי ליישבם כל מה שאפשר, ונראה לי דמצד הדין באמת הפסול דתעשה ולא מן העשוי הוא רק אם הוא כולו בפסול ולא במקצתו, כאשר ביארתי בספרי הנ"ל סי' הנ"ל, אבל לא במקצתו, והא דבתקרה שאין עליה מעזיבה דפסול משום תעשה ולא מן העשוי צריך לפקפק ולנענע את כולן, זהו כנראה חומרא שהחמירו רבנן, דכיון שהוא רק מגביהן וחוזר ומניחן על מקומם הראשון חיישינן שמא לא יגביהם כלל, אבל אם הוא עושה תיקון ממש סגי באמת אם עושה תיקון רק במקצתה, כמו לרב דאמר קציצתן זהו עשייתן דהקציצה היא עשייה חדשה ממש וסגי בזה, כן נראה לי דאפשר לומר, וכן מתורצת הקושיה השניה שהקשינו אהא דאמרו נוטל אחת מבינתים ונותן פסל במקומה, אמאי צריך ליתן פסל במקומה, אמאי לא סגי בזה שיחזור ויניח אותו נסר עצמו לשם סוכה, דלא סגי בזה, דכיון דחוזר ומניח אותו נסר עצמו על מקומו הראשון חששו רבנן שמא לא יגביה כלל ופסולה עד שיעשה תיקון ממש, היינו שיניח פסל במקומו, או שיפקפק את כל הנסרים כולן, וכמו שאמרנו, כן אפשר ליישב קצת את שתי הקושיות שהקשינו.

אמנם מה שנראה לי להקשות יותר על זה הוא מסוגיא דידן החוטט

בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה, ואמר רב הונא לא שנו אלא שאין שם חלל טפח במשך שבעה, אבל יש שם חלל טפח במשך שבעה כשרה, וכתב על זה הרא"ש דאם הגדיש גדול, ולא הניח חלל טפח אלא במשך ז' ושוב חטט ביה הרבה ועשה סוכה גדולה, אינה כשרה כולה ע"י משך שבעה, פ"י משום דמה שחטט יותר פסולה משום תעשה ולא מן העשוי, ויש להקשות לפי מה שאמרנו דפסול דתעשה ולא מן העשוי הוא רק כשכל הסוכה נעשה בפסול, אבל לא כשמקצתה נעשה בפסול, א"כ אמאי באמת פסול מה שחוטט יותר על משך ז' על ז' שהיה שם חלל, דהרי במקום שהיה שם חלל טפח הרי הסכך הוא כשר, וכשהוסיף לחטוט יותר אף שהוא פסול משום תעשה ולא מן העשוי, מ"מ הרי לא כל הסוכה נעשה בפסול, אלא רק מה שהוסיף, ונמצא דרך מקצתה נעשית בפסול, ולא כולה, וכשרק מקצתה נעשית בפסול הרי הסוכה כולה כשרה, ואמאי כתב הרא"ש דפסולה, וזהו קושיא גדולה על דברינו, ועוד יותר יש לתמוה, דאפי' אם לא היה חלל טפח במשך ז' על ז', אלא חלל טפח במשך טפח אחד נמי צריך להיות הסוכה כשרה אם חטט אח"כ יותר ועשה סוכה גדולה, דלפי דברינו כיון שאין כל הסוכה נעשית בפסול ויש קצת שנעשית בהכשר כשרה הסוכה, א"כ סגי במשך טפח על טפח בחלל טפח, כיון דעכ"פ אין כל הסוכה נעשית בפסול, כן יש להקשות, והנה בספרי הנ"ל סי' הנ"ל הבאנו דברי הגאון ר' אברהם ז"ל מסאכאטשאוו, בעל אבני נזר, בענין זה, ושיטתו היא דפסול דתעשה ולא מן העשוי הוא דוקא על גמר העשייה ולא על תחילת העשייה, דהיינו דאם עשה מקצתה הראשונה של הסוכה בפסול, היינו שלא לשם צל, וגמר בהכשר כשרה הסוכה, ואם עשה מקצתה הראשונה בהכשר, היינו לשם צל, וגמר בפסול, היינו שלא לשם צל ונמלך עליה לסיכוך, פסולה הסוכה, דהכל הולך אחר הגמר עיי"ש באריכות שיטתו, ולשיטתו אתי שפיר, דבחוטט בגדיש אם יש חלל טפח במשך שבעה ואח"כ הרחיבה ועשה סוכה גדולה דפסולה הסוכה אף שיש כאן מקצת סוכה בהכשר משום דהחלק הכשר עשה מתחלה והגמר הוא בפסול ושפיר פסולה הסוכה, אבל שם הקשינו על דבריו ועל סברתו, ודחינו היסוד שעליו בנה חידושו זה עיי"ש באריכות, ולדברינו יקשה לכאורה מסוגיא זאת.

וראיתי ליישב את זה ולבאר הסוגיא בכלל, דהנה לעיל דף י' ע"א איתא חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין אין מסככין בהם וכו', אמר ר' יעקב שמעית מיניה דר' יוחנן תרתי, חדא הא ואידך החוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה, חדא משום גזרת אוצר וחדא משום תעשה ולא מן

העשוי, ולא ידענא הי מינייהו משום גזרת אוצר והי מינייהו משום תעשה ולא מן העשוי, אמר רב ירמיה ניהזי אנן וכו', אמר רב אשי אטו חבילי קש וחבילי עצים משום גזרת אוצר איכא משום תעשה ולא מן העשוי ליכא, והחוטט בגדיש משום תעשה ולא מן העשוי איכא משום גזרת אוצר ליכא, ופירש"י מי לא מצינן למימר נמי דאפי' סתר הכל כלפי מעלה ונענע עומדין שעל הסכך וחזר והניחן לשם סוכה קא פסיל ליה מדרבנן משום גזרת אוצר, דזימנין דלא מנענע ונעשין מאליהן וכו', משמע מזה דבחוטט בגדיש לעשות לו סוכה ולא היה שם חלל טפח במשך שבעה, וסתר הכל והניחה לשם סוכה פסולה הסוכה משום דזימנין דלא מנענע והיינו שפסלו מלסכך בו עוד ועשאוהו לסכך פסול משום גזרת אוצר, שמא לא ינענע. וקשה לי מאד, מהיכי תיתי לחוש לזה ולגזור, הרי כיון דסתר הכל הרי גילה דעתו שבקי הוא בדין תעשה ולא מן העשוי, ומהיכי תיתי לחוש שלא ינענע ולגזור עליו גזירת אוצר ועשאוהו לסכך פסול. ועוד לקמן דף ט"ו ע"א גבי תקרה שאין עליה מעזיבה דפסולה נמי משום תעשה ולא מן העשוי, מהני לר' יהודה אליבא דב"ה אם מפקפק וסותר את כולן וחוזר ומניחן, ואמאי לא נגזור נמי התם שמא לא יפקפק, ולא יועיל הפקפוק וצ"ע. אמנם אפשר לחלק קצת, והיינו דבתקרה שאין עליה מעזיבה שהניחה לשם בית, ובא עכשיו וסותרה ומניחה לשם סוכה, הרי הוא יודע דלשם בית פסולה, משו"ה אין חשש שמא לא ינענע, דהרי הוא יודע חילוק בין הנחה לשם בית להנחה לשם סוכה, אבל בחוטט בגדיש, כשחטט הרי חטט לשם סוכה, ואפ"ה לא מהני עד שיחזור ויניחנו עוד הפעם לשם סוכה, ובוה אפשר שישכח ולא ינענע, כיון דגם כשחטט הרי חטט לשם סוכה, כן אפשר לחלק קצת ועדיין צ"ע. ועוד יש להקשות, דמשמע דהסכך נפסל לעולם לסכך בו, ואפי' אם עושה סוכה במקום אחר וסיכך אותה בזה הסכך שחטט בגדיש פסולה הסוכה, וזהו קשה להבין, וכי משום שהניח הסכך פעם אחת שלא לשם סוכה אלא לשם גדיש נפסל הסכך אפי' כשמסכך בה במקום אחר, ולא דמי לחבילי קש וחבילי עצים, דהתם משום גזרת אוצר פסלו חבילות לסכך בהם, אבל הכא הרי הם קנים וקש כמו כל קנים אלא שהניחם פעם אחת שלא לשם סכך, וכי משום זה גזרו רבנן שלא יסכך בהם לעולם ועשאוהו לסכך פסול, ודבר זה צריך לי עיון הרבה. ועי' בפני יהושע כאן שהביא בשם הריטב"א דבמסקנא לא קאי הכי, אבל הוא נסתפק בזה. ומפשטות הגמ' משמע דבאמת במסקנא נמי קיימא הכי וצ"ע אם לא שנאמר דדוקא באותו מקום עצמו גזרו עליו שלא יועיל הנענוע, משום דדילמא

לא ינענע, אבל אם עושה סוכה במקום אחר אפשר דמותר לסכך בהם, דלא נפסלו לעולם, ועדיין צ"ע בכל זה.

אבל עכ"פ חזינן מזה דבחוטט בגדיש לעשות לו סוכה אינה סוכה לא מהני בה נענוע שיחזור ויניחנה לשם סוכה אפי' אם נענע כולה, ועשאוהו לסכך פסול, ולפ"ז אפשר ליישב קושייתנו שהקשינו בחוטט בגדיש לעשות לו סוכה ויש שם חלל טפח במשך ז' על ז', והרחיבה ועשה סוכה גדולה, אמאי פסולה הסוכה משום דמה שהרחיב הוא תעשה ולא מן העשוי, הא עכ"פ אין כל הסוכה נעשית בפסול, אלא מקצת הסוכה, דהרי המשך ז' על ז' שיש שם חלל טפח הרי נעשה בהכשר ואמאי פסולה, דשאני חוטט בגדיש, דשם הרי גזרו על סכך זה משום גזרת אוצר, ועשאוהו לסכך פסול, משו"ה פסולה, ואם מה שהרחיב הוא פחות מד' אמות לדופן, כשרה הסוכה במקום שהיה חלל טפח במשך ז' על ז', ומה שהרחיב הוא חלק מן הדופן וכשרה, משום דופן עקומה, ואסור לישן תחתיו, ואם מה שהרחיב הוא יותר מד' אמות פסולה הסוכה משום דאין לה דפנות, ואתי הכל שפיר.

ומענין לענין באותו ענין דהחוטט בגדיש אכתוב מה שיש לי להעיר על דברי הגר"ע איגור באו"ח סי' תרכ"ט סעי' א' שכתב סוכה שתחת סוכה העליונה כשרה והתחתונה פסולה, והני מילי שיכולה התחתונה לקבל כרים וכסתות של עליונה אפי' ע"י הדחק ויש ביניהם י' טפחים, אבל אם אין ביניהם י' טפחים או שיש ביניהם י' טפחים אבל אינה יכולה לקבל כרים וכסתות של עליונה אפי' ע"י הדחק התחתונה כשרה אם היא מסוככת כהלכה אפי' אם העליונה למעלה מעשרים וכו', וכתב על זה המג"א סק"ב זו"ל: ולא אמרינן מה שכנגד סכך הפסול נחשב כאלו אינו, דלמעלה מכ' לא מיקרי סכך פסול כנגדו מפני שהסכך בעצמותו אינו פסול אלא מחמת גבהו עיי"ש, והוא שיטת רבינו תם בתוס' דף ט' ע"ב. ועיין בחידושי הגרע"א שם על אתר שכתב זו"ל: ומ"מ אין ללמוד מכאן דאם עליונה אינה עשויה לצל בענין דפסול משום תעשה ולא מן העשוי, כיון דהסכך בעצמותו אינו פסול, דהא ע"כ מוכח דפסול דתעשה ולא מן העשוי חמיר מפסול דלמעלה מכ', דהרי לקמן סי' תרל"ג סעי' ה' פסקינן דאם מה שחוץ להכשר סוכה למעלה מעשרים כשר מדין פסל היוצא מן הסוכה, כיון דאין הסכך בעצמותו פסול, ואלו לקמן בסי' תרל"ה גבי חוטט בגדיש פסקינן דאם מה שחוץ לסוכה הוא תעשה ולא מן העשוי פסול לישב בו ודו"ק עכ"ל. פי' דהוא רוצה להוכיח דפסול דתעשה ולא מן העשוי חמיר מפסול דלמעלה מכ' מהא דפסקינן לקמן סי' תרל"ג סעי' ה' היתה גבוהה

מעשרים אמה ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעי על פני כולה, ובה שיעור סוכה כשרה כל הסוכה אפי' מהאיצטבא והלאה, והטעם הוא כמו שכתב המג"א סק"ה בשם הרא"ש דהוי כפסל היוצא מן הסוכה, כיון דבאמת סכך כשר הוא אלא שהוא למעלה מכ', ובחוטט בגדיש אם הרחיב יותר מו' על ז' שיש תחתיו חלל טפח פסולה הסוכה ולא מכשרינן מטעם פסל היוצא מן הסוכה, הרי חזינן דפסול דתעשה ולא מן העשוי חמיר יותר מפסול דלמעלה מכ', אע"פ שבשניהם אין הפסול מצד עצמות הסכך, אלא מצד סבה צדדית, וא"כ בסוכה תחת סוכה אם העליונה היא למעלה מכ' אינה פוסלת תחתונה, ואם העליונה אינה עשויה לצל אפשר דפוסלת התחתונה, זהו כוונת דבריו.

ונלענ"ד נראה דיש להקשות על דבריו טובא, דמהא דחוטט בגדיש לעשות לו סוכה, והיה שם חלל טפח במשך ז' על ז' והוא הרחיב והגדיל הסוכה דפסולה כל מה שהרחיב ופוסלת כל הסוכה אם מה שהרחיב הוא יותר מד' אמות, אין להוכיח כלל דלא מכשרינן בפסול דתעשה ולא מן העשוי ע"י פסל היוצא מן הסוכה גדון כסוכה, דאפשר דמכשרינן, אבל הכא הא דפסלינן הוא משום דאין כאן פסל היוצא מן הסוכה, פי' דפסל היוצא מן הסוכה הוא כשיש סוכה כשרה, היינו שיש לה ג' דפנות וסכך כשר עליה, ומן הסוכה יוצא פסל ומכשרינן גם זה מצד פסל היוצא מן הסוכה דנידון כסוכה, כמו שמשמע פשוט הלשון פסל היוצא מן הסוכה ולא פסל היוצא מן הסכך משמע שהיה סוכה עם דפנות אבל הכא כשהרחיב יותר ממה שהיה חלל טפח במשך ז' על ז', והגדיל הסוכה בסכך כזה שהוא פסול מצד תעשה ולא מן העשוי, הרי סכך פסול זה אינו יוצא מן הסוכה אלא הוא בתוך הסוכה, ומפסיק בין הסוכה לדופן, ואין זה ענין כלל לפסל היוצא מן הסוכה, וצ"ע דבריו, ועוד יותר יקשה דמדברי הרא"ש מוכח ממש להיפך דבפסול תעשה ולא מן העשוי אמרינן באמת דאם אפשר להכשיר ע"י פסל היוצא מן הסוכה מכשרינן, דהרי כתב שם וז"ל: ולא דיינינן ליה כפסל היוצא מן הסוכה דהא לא מימשכא חדא דופן בהדה עכ"ל, וכוונתו הוא כמו שאמרנו, דהפסול אינו יוצא מן הסוכה אלא הוא בתוך הסוכה, ומפסיק בין הסכך הכשר להדופן, עיין בקרבן נתנאל שם סק"ח, הרי משמע דאם היה הסכך פסול יוצא מן הסוכה היינו מכשרינן ע"י פסל היוצא מן הסוכה, ודברי הגרע"א צלע"ג.

אמנם נראה לי דיש להביא ראיה ממקום אחר, דפסול דתעשה ולא מן העשוי חמיר מפסול דלמעלה מכ', דבלמעלה מכ' כשבא לתקנו, עליו

רק לבנות איצטבא ולמעט חללה, או למלאותה עפר ולמעט ע"י זה חללה, אבל בגוף הסכך א"צ לתקן כלום, עיין דף ד' ע"א, אבל בפסול דתעשה ולא מן העשוי כשבא לתקנו עליו לעשות מעשה בגוף הסכך, היינו לפקפק את כולה או ליטול אחת מבינתים וליתן פסל במקומה, הרי לך דפסול דתעשה ולא מן העשוי חמיר מפסול דלמעלה מכ'.

אמנם על דברי הרא"ש עצמן יש לי להעיר קצת, דהוא כתב דאי אפשר להכשיר מצד פסל היוצא מן הסוכה, דהא לא מימשכא חדא דופן בהדה, משמע דאי מימשכא חדא דופן בהדה יש להכשירה ע"י פסל היוצא מן הסוכה, ולענ"ד אינו כן, דהרי בגמ' אמרו מהו דתימא הא לית בה הכשר סוכה, ופירש"י כיון דלא מימשיך דופן שני בהדה מוכח מילתא דבאפי נפשיה הוא, קמ"ל דמן הסוכה היא והוי כשתים כהלכתן ושלישית אפי' טפת, ואינה סוכה בפני עצמה עיי"ש, וא"כ כיון דמן הסוכה היא הרי היא ממש כסכך כשר, דהרי אין כל הסוכה נעשית בפסול אלא מקצתה, ובאופן כזה הרי היא כולה מכוסה בסכך כשר, ואין לנו לדון על סכך זה כאלו הוא פסול מצד תעשה ולא מן העשוי דנחשב הוא כסכך כשר ממש ודיניהם שוה, ואי דמיירי בסוכה גדולה שיש לה ג' דפנות, ולצד הרוח הרביעי שאין שם דופן מונח סכך פסול שפסול משום תעשה ולא מן העשוי דומיא דהיתה גבוה למעלה מכ' ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעי על פני כולה דכשרה אפי' מה שחוץ לאיצטבא מצד פסל היוצא מן הסוכה, הכי נמי גם באופן זה הוי סכך זה כשר ממש, דהרי אין כל הסוכה מסוככת בסכך כזה, דהרי יש שם הרבה סכך כשר, ולא דמי לסכך פסול למעלה מכ', דהוא גשאר תמיד בפסולו, ואינו נחשב לסכך כשר אפי' כשהוא יוצא מן הסוכה וצריך להכשירו מצד פסל היוצא מן הסוכה, וצ"ע דברי הרא"ש.

עוד יש לי להעיר בהאי ענינא דהחוטט בגדיש, עיין באו"ח סי' תרל"ה סעי' א', החוטט בגדיש ועשאהו סוכה אינה סוכה, שהרי לא עימר גדיש זה לצל, והרמ"א שם כתב ומה שעושה אח"כ הוי תעשה ולא מן העשוי, ועיין בט"ז שם סעי' ב' שהקשה וז"ל: וקשה לפיר"ת דפוסל באין המטר יכול לירד, והלא בגדיש הרי אין המטר יכול לירד, פי' כי כן עושין בגדיש שלא תרקב התבואה, עיין לבושי שרד שם, ותירץ שם בט"ז וז"ל. ויש לומר דהפסול משום מטר אינו אלא מדרבנן וכו', והא דכשר ביש בגדיש חלל טפח תחלה אף שאין המטר יכול לירד, פי' וליפסל עכ"פ מדרבנן, עיין לבושי שרד שם, ותירץ דלא אסרו מדרבנן באין מטר יורד אלא כשיש לו

דמיון לבית משא"כ בגדיש, דלא הוי דומה לבית כלל, ע"כ אין פוסל אפי' מדרבנן כשאין המטר יכול לירד, כנ"ל עכ"ל הט"ז.

והנה קושייתו זו גדולה היא, אבל תירוצו שכתב לחלק בין סוכה לגדיש דבסוכה פסול משום דיש לו דמיון לבית ובגדיש כשר דלא הוי דומיא דבית ולא גזרו רבנן רחוק קצת. ועוד יש להעיר דמלשון התוס' בריש מכילתין דף ב' ע"א ד"ה כי עביד משמע דפסול דאין גשמים יורדין הוא משום דהוי קבע, עיי"ש בתוס', וא"כ אין לחלק בין יש לו דמיון לבית או לא, דפסול דקבע אין לו ענין לבית, ועוד יותר יקשה הא בתוס' שהזכרנו משמע דאם אין גשמים יורדין לתוכה הוי פסול דאורייתא דהכי איתא שם, ואם תאמר וכיון דבסוכה לא חיישינן אלא שתהא ראויה לעשותה עראי אע"פ שעושה אותה קבע, אמאי אמרו גשמים בחג סימן קללה, הרי יכול לקבוע הנסרים במסמרים שלא ירדו גשמים בתוכה, ואפי' תימצי לומר דאסור משום גזרת תקרה וכו', מ"מ כיון דאינו אסור אלא מדרבנן לא שייכא למימר שהגשמים סימן קללה, ויש לומר דנהי לא חיישינן בדפנות אי עביד להו קבע, מ"מ בסככה שעיקר הסוכה על שם הסכך לא מתכשרה עד דעביד לה עראי וכו' עיי"ש. הרי לך בהדיא שאם אין גשמים יורדין הוי פסול דאורייתא, דאי הוי פסול מדרבנן לא הוי קרי לה סימן קללה, וא"כ אכתי תקשה קושית הט"ז, היאך קאמר דאם חטט יותר ממשך ז' על ז' שהיה שם חלל טפח דפסולה משום תעשה ולא מן העשוי, דמשמע דהסכך הוא עכשיו כשר אלא משום דההנחה היתה בפסול, הרי גם עכשיו הוא פסול, דהרי אין המטר יכול לירד לתוכה, והוא פסול דאורייתא, וכן היאך כשרה הסוכה אם יש שם חלל טפח במשך ז' על ז', דאין כאן פסול משום תעשה ולא מן העשוי, הא אכתי פסולה מדאורייתא משום שאין הגשמים יורדין לתוכה וצ"ע, ואף שבתוס' לא הזכר שהוא דברי רבנו תם, וא"כ אפשר דרבינו תם סובר דהפסול הוא מדרבנן, מ"מ יש להקשות קושית הט"ז על שיטת התוס', היאך יפרנסו התוס' הא דקאמרו בגמ' בחוטט בגדיש ויש שם חלל טפח במשך ז' דכשרה הסוכה הא אין הגשמים יורדין לתוכה והיאך כשרה, ולא הועיל הט"ז בתירוצו לשיטת התוס'.

וראיתי ליישב קושית הט"ז בדרך זה, והנה קושייתו בנויה על יסוד זה דבגדיש עושין באופן שאין המטר יורד לתוכה כדי שלא תרקב התבואה, עיין לבושי שרד שהבאנו, ובודאי נכון הוא הדבר, אבל מה שעושה שאין המטר יכול לירד לתוכה הוא לא רבוי וגובה הגדיש אלא אופן ההנחת.

והיינו שדרך הגדיש לעשותו באופן זה, מניחין שורות אחדות של קש או תבואה על הארץ, ומהדקין אותן בחזק זו על זו עד שנעשו כמו גוש קשה, ואח"כ מניחין עוד שורות אחדות, וחוזרין ומהדקין אותן כמו הראשונות, ועל דרך זה עושין כל הגדיש, והגדיש הוא מהודק כל כך עד שקשה לתחוב בו יתד, וע"י זה אין המטר יכול לירד לתוכו, אבל מצד רבוי התבואה והקש היו הגשמים יורדין לתוכו, אפי' כשהוא גבוה הרבה, וכן משמע מתוס' ריש מכילתין שהזכרנו שכתבו ח"ל: אמאי קאמר גשמים סימן קללה בחג והלא יכול לקבוע הנסרים במסמרים שלא ירדו גשמים בסוכה וכו', ולא קאמרו שיכול להניח סכך הרבה זה על זה כדי שלא ירדו גשמים בסוכה, משמע דרק אם יקבע הנסרים במסמרים זה אצל זה ויהדקם יפה אז לא ירדו גשמים לסוכה, אבל אם לא יהדקם, אלא כשיניח הרבה סכך זה על זה, לא יועיל והגשמים ירדו להסוכה, ולפ"ז כשבא לחטט בהגדיש ועושה בה חלל, הרי נתרפה ההידוק ע"י זה מהתבואה שממעל להחלל, והמטר יכול לירד לתוך החלל, וכן כשהניח חלל טפח ואח"כ מניח שורה העליונה עליה, הרי אותה שורה אינה מהודקת אל השורות שמתחת החלל, והמטר יכול לירד לתוך החלל, ולפ"ז סרה קושית הט"ז בפשיטות, דבחוטט בגדיש וכן כשהניח חלל טפח במשך ז' המטר יכול לירד לתוכה כג"ל לומר.

